

Forfatter: Kingo, Thomas

Titel: Digtning i udvalg

Citation: Kingo, Thomas: "Digtning i udvalg", i Kingo, Thomas: *Digtning i udvalg*, udg. af Marita Akhøj Nielsen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1995, s. 497.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kingo09val-shoot-idm140375702361744/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Digtning i udvalg

Christian V's første Ledings-Tog

Trykt efter SS II, s. 29-40, der gengiver originaltrykket. Til dette digts samtidshistoriske oplysninger har Kingo benyttet månedsbladet *Extraordinaires Maanedlige Relationer*, der blev udgivet af Daniel Pauli, foruden antagelig hans ugeblad *Dansk Aabjs* og tysksprogede *Extraordinaire Relationes*. Digtet må være affattet mellem 23/12 1675, hvor kongen vendte tilbage til København, og 15/10 1676, hvor Kingo afsluttede et tillæg til beretningen om felttoget.

- 151 *Enevolds*: enevældige. – *Ledings-Tog*: krigstog, nl. Christian V's succesrige felttog mod de sv. besiddelser i Nordtyskland juni-december 1675. – *Matthias Jørgensen*: Matthias Jørgensen Godiche, bogtrykker i København 1660-1678; hans firma er videreført til nutiden (Schultz).
- 152 *Erindring*: forord.
- 1 *Hastværk*: i hast udførte værk. – *Skygge*: om beskyttelse, jf. f.eks. Sal. 91,1-2.
  - 3 *Blek-Pensel*: om pennen, der maler med blæk. – *grundet*: malet første gang. – *denne gang*: hentydning til de i 1677 udkomne tillæg til dette digt.
  - 4 *treffis*: gengives rammende. – *i ... Seyer-Fang*: ved dine fremtidige sejrvingender.
  - 5 *mejer*: sigter.
  - 6 *fremlyser*: lyser frem.
  - 7 *Drift*: bedrift.
  - 8 *skældis*: males; skældtes.
- 153 A & Ω : gr.: alfa og omega, alfabetets første og sidste bogstav, symbol på Gud som altings ophav og endemål, jf. Johs. Åb. 1,8. Symbolet er i flere digte anvendt af Kingo som indledende anrørelse.
- 1 *BEherted*: modige.
  - 2 *Arv-kroned*: som arvekonge kronede. – *oprører*: oplidsler.
  - 3 *Nidberhed*: iver. – *at*: for at; så at. – *Kroner*: om Danmark og Norge.
  - 5 *Tilstød*: tillad. – *fast*: næsten. – *Sung-Gudinde*: muse, om inspirationen.
  - 7 *At ...*: definerer *dette Liv*. – *Lys*: lys. – *Lytte-Skæg*: simple lygte.
  - 10 *stille ... Himmel-Stjerne*: opstille dit horoskop.
  - 11 *huor*: hvordan. – *Guds-Frygt (...)* *Retfærdighed*: Christian V's valgsprog var "Guds frygt og retfærdighed".
  - 12 *opskreed*: gik op.

- 13 *Tuilling-Tegn*: hentydning til valgsproget, derimod næppe til stjernetegnet (Christian V blev født 15/4). – *hos*: ved.
- 14 *Naader*: nådesbevisninger. – *bedygge*: I Gl. Test. opfattes duggen som tegn på Guds velsignelse, jf. f.eks. Sal. 133,3.
- 15 *berede*: forberede.
- 16 *Huis Lage ...*: Christian V var den første da. konge, der kronedes som enevældig arvekonge.
- 17 *dise ...*: guds frygt og retfærdighed.
- 18 *Fynd*: kraft.
- 19 *Stand*: tilstand.
- 20 *flugtig gjør*: jager på flugt. – *Uskiel*: uret.
- 22 *udvirke*: fremkalder.
- 23 *spinder paa*: arbejder på at. – *Søkel*: krans, evt. om kronen.
- 24 *fuld-rundet*: helt rund.
- 25 *begge disse*: nl. guds frygt og retfærdighed.
- 26 *forvisse*: sikre.
- 28 *trygge*: pålidelige, sikre.
- 30 *Bløj*: båd, om virkeliggørelsen af tankerne. – *nidkier*: heftige. – *Sinde-Lue*: om lidenskabelig tanke.
- 31 *Røgelser*: om bønner, jf. Johs. Åb. 5,8.
- 32 *Poenitencer*: bodshandlinger.
- 154 33 *Bonne-Fest og Faste*: 27/7 1675 blev der påbudt tre bede- og fastedage samme efterår.
- 34 *Aske*: tegn på nød, jf. f.eks. Job 42,6.
- 35 *Randsage ...*: om synderkendelse, jf. Klages. 3,40.
- 36 *bede*: reparere. – *Landsens Flyg*: om de tabte landsdele øst for Øresund. – *hø*: bort.
- 37 *blotede*: blottede, drog.
- 39 *Bond*: grund.
- 40 *sært*: særskilt. – *velbegnøded*: velgennemtænkt.
- 41 *Passen*: passagen. – *snør*: spærre, hindre.
- 42 *Reyse-Maal*: nl. Wismar.
- 43 *Tønningen*: vigtig festning i Slesvig ved Ejderens munding; den åbnedes 4/7 for de da. tropper. – *tog ind*: indtog. – *Hertugen*: Christian Albrecht, 1641-1694, hertug af Slesvig-Holsten-Gottorp, på hvis loyalitet Christian V med god grund reviede.
- 45 *Aarlags*: krigs. – *lod stande*: bevægede dig rask.
- 46 *Stade*: opstilling. – *Meklenborgers Lande*: I Mecklenborg-Schwerin sluttede Christian V forbund med kurfyrsten af Brandenburg.
- 47 *efter ... Toog*: efter at have givet troskabløfte.
- 48 *foort*: straks.

- 49 *gærb (...)* an: tog fat på. – *Damgarten*: befæstet by på grænsen mellem Mecklenborg-Schwerin og Pommern, som blev rømnnet af sverskeræe 6/10.
- 50 *Magt*: magt; befæstning. – *fra (...)* udelukke: opgive.
- 52 *keysede*: valgte. – *for*: frem for.
- 53 *Tribbesee*: befæstet by nær Damgarten, som blev taget med storm 7/10. – og: også.
- 54 *Dinis*: nl. dine soldaters.
- 55 *bede*: længere.
- 57 *Wismar*: Belejringen af det stærkt befæstede Wismar indledtes i midten af oktober. – *Belt*: om Østersøen.
- 58 *Dnuut*: kraftigt.
- 59 *Minde*: munding.
- 60 *Udaf*: fra. – *føfegte*: forsvare.
- 61 *fæste*: befæstede.
- 62 *at*: til at.
- 63 *betydig*: bekvæmt beliggende.
- 64 *Limed*: leret. – *Hoye-Segg*: hængedynd. – *Rode-Dynds*: rødligt dynds.
- 65 *førset*: forsynet.
- 68 *ørfig*: ærefulde.
- 155 69 *Vaaben-Tog*: mønstring. – *læved*: ordnet.
- 70 *nedgraved*: nl. i løbegrave.
- 72 *aved*: udøvet.
- 77 *kastis*: kastedes. – *Batteri*: skyts.
- 78 *giennem-dulle*: lade gennemlyde.
- 79 *som*: som om.
- 80 *bleved kast*: være blevet kastet.
- 81 *satte (...)* an: angreb. – *Fyre-masser*: morterer.
- 82 *Gronat-slug*: granat-svælg, om kanoner. – *Gryde-mundod*: med grydestor munding. – *Bøser*: kanoner.
- 83 *gulped (...)* ud: gylpede op.
- 84 *Lagte-floy*: fløj gennem luften.
- 85 *torrede*: ramte.
- 86 *bistr*: grumme. – *bold*: kugle.
- 88 *Dødens visse Budd*: bud om den visse død.
- 89 *holdtis*: vedblev.
- 90 *Blidekast*: skud. – *alt*: bestandig.
- 91 *knæge*: knække.
- 92 *bløde*: skræmme. – *Hic*: sind. – *forsagt*: modløs.
- 94 *Rat*: netop. – *Torden-brudd*: lynnedslag. – *finde*: mærke.
- 95 *Omskiant*: selvom. – *Riv*: revne. – *Flise-krop*: stenkrøp.
- 96 *Beenad*: skelet.
- 97 *Anslag*: plan.
- 98 *Falken*: sv. krigsskib, der bevogtede indsejlingen til Wismar havn; det erobrede 5/11. – *dit ... binde*: at prøve kræfter.
- 99 *Sleier*: skyts; kanoner.
- 100 *Flanke-vom*: om skibsskroget. – *stedt*: beskadiget.
- 101 *udbreit*: have udbredt.
- 102 *hensvinge*: flyve bort.
- 103 *Order*: ordte.
- 104 *hule*: dybe.
- 156 106 *sætter sig*: falder, mindskes. – *Flebbe*: munding.
- 107 *min Salvede*: nl. Christian V.
- 108 *gesvindig*: hurtige, listige. – *Garn*: fangegarn.
- 109 *uegle*: store.
- 110 *fække*: tapre; frække.
- 111 *Hvalfisken*: fort ved Wismar havn; det overgav sig 5/11.
- 112 *Bønfald*: bønfaldelse.
- 113 *ålforn*: tidligere. – *af*: om. – *slige*: sådanne. – *Tog*: rejser; kampe. – *at sige*: berette.
- 114 *Landmand*: landsoldaters.
- 115 *fonden*: uden.
- 116 *falder*: forekommer. – *verkeligt*: mærkværdigt; snildt.
- 117 *Mens*: men. – *skinbarligen*: klart.
- 118 *fofigter*: kæmper for.
- 119 *den Flaaede ...*: 9/10 stod en stor flåde ud fra Stockholm, men den måtte vende om pga. voldsomt uvejr; to skibe gik tabt.
- 120 *Himmel-bugg*: hug, prygl fra himlen.
- 121 *høised*: fløjtede, jf. Es. 7,18, hvor Gud kalder ulykker sammen ved at fløjte ad dem. – *den*: den sv. flåde. – *splitte*: splittede.
- 122 *saa*: sådan. – *slute*: slået i stykker.
- 123 *for*: som. – *Støkke-skudd*: kanonskud.
- 124 *Brud*: skade; skibbrud.
- 125 *Der*: da. – *taksom*: taknemmeligt. – *kendte*: kendte; erkendte.
- 126 *Hvad*: hvilken. – *lyksom*: lykkelig. – *Andledning*: styrelse.
- 128 *Gud din Styrke*: Gud (som er) din styrke.
- 130 *hos*: til stede. – *aktis*: vurderes.
- 131 *kedsom*: kedsommelig. – *slat-urn*: soled.
- 132 *jo*: ikke. – *Hier*: mod.
- 133 *saaesti*: så du. – *Bonde-Drenge*: bondesønner, der var udskrivet til militærtjeneste (i modsætning til lejesoldater).
- 138 *Der*: som. – *værdigis*: nedlader sig til.

- 139 *Hans*: flintens.
 140 *Troske-træ*: trosket (letantændeligt) træ.
 157 142 *Finker*: gnister.
 144 *Evær*: skarp.
 145 *slette*: simplic; jævn.
 146 *Knogel-føse*: knoglestærke.
 147 *Gevær*: våben. – *Mærkes*: felten; slagmarken.
 148 *Kong Dan*: den da. sagnkonge, der regnes for folkets stamfader og rigets grundlægger, som det blev opkaldt efter.
 149 *lade (...)* kiende: vise.
 150 *Hans*: at hans. – *tarvelige*: nøjsomme. – *lfrihed*: raseri; iver.
 151 *bestaa*: tage kampen op imod.
 154 *gandt*: tydeligt. – *det*: at.
 155 *hiasked*: våde.
 157 *Kongers Røse*: rosværdigste af konger.
 158 *sumner net*: tilkommer det virkelig.
 160 *uforsagt*: dristig.
 161 *Glar-broo*: glas-bro(tægning), om is.
 162 *nudlige*: murede.
 164 *viste*: vidste.
 166 *Besaae*: så. – *Synes*: lejlighed. – *meere*: øge.
 167 *bestoiled*: belejrede.
 169 *hulde*: uofaste. – *Raad*: rådgivere.
 170 *Arr-bid*: arrede som af bid. – *Ulemper*: fater; kampe.
 171 *Øye-Vink*: blik. – *nikker paa*: nikker til.
 172 *Majestet*: ophøjethed.
 174 *Skinde-Pæle*: pæle, hvorefter der skydes til mål.
 175 *Degen-færdig*: kærde-dygtige. – *Blood*: slægt.
 176 *intet kun*: luttet. – *idel*: luttet.
 158 177 *fjædet*: givet.
 179 *Voldad*: bag voide forskansede.
 182 *Ophæver*: hæver. – *nudsælded*: nedfældne.
 184 *Lim*: ler.
 186 *nuds-belejred*: på alle sider belejrede.
 187–188 *Ryggen ... Saar*: vende ryggen til, så at den (nl. under tilbagetrækningen) får det sår.
 188 *sædd*: klædte (nl. fordi såret så ville være kommet under angreb).
 191 *haste-Regne*: skylregn.
 193 *dryber*: drypper. – *Rykte*: ry.
 196 *Sold*: løn.
 197 *vige*: skal vige.
 198 *forsage*: svigte.
 199 *dømme*: skal dømme. – *der paa*: mod dem. (nl. fjenderne).
 200 *her i; heri* (nl. i denne sag). – *faae*: give.
 201 *nep*: næppe.
 202 *Ledings-Mænd*: krigere.
 203 *som*: eftersom. – *høy*: opløftet.
 205 *Dau-Kongen*: dyrenes konge, siden den tidlige middelalder betegnelse for løven.
 206 *ham*: vred.
 207 *tuare*: ser vrede ud.
 208 *ilde-funked*: gnistrende. – *Synn*: blik; udseende.
 209 *blive var*: opdage. – *rised*: tætte.
 210 *Avinds*: fjendtlig. – *atske*: fremmed væsen.
 211 *u-sky*: modige.
 159 214 *Udi (...)* at bide: for at knække.
 218 *Bom*: murbrækker. – *Buk*: stormbuk.
 220 *udhvisis*: kastes ud.
 221 *Løfement*: hus, astrologisk betegnelse for en del af himmelhvælvingen, der svarer til et stjernetegn. – *forandred*: skiftet.
 222 *Skytens Bolig*: stjernetegnet skytten, hvor solen efter den dagældende julianske kalendarer gik ind 11/11: først 1700 indførtes den gregorianske kalender i Danmark. – *gandske*: helt.
 223 *hun*: solen. – *Stenbukken*: stjernetegnet, hvori solen gik ind 10/12. – *Indkvartering*: indkvartering.
 224 *ham*: stenbukken.
 225 *mod*: hen til. – *tøben*: forløbet.
 226 *Svøben*: nå. pisen til at drive på hestene, der if. den antikke og den nord. mytologi trækker solens vogn.
 228 *Dødsens tru*: trussel om døden. – *beridt*: forberedt.
 229 *spude*: udspe.
 230 *Kartovets*: den svære kartofl.
 231 *Muskete*: gevær. – *kuadrede*: hvislede.
 232 *kaster flå med*: kaster på ilden.
 233 *beblandet*: blandet.
 239 *Lenke-ledd*: led.
 240 *nestlagde*: nærmest liggende.
 242 *Saanden*: sandet.
 245 *kiender*: ved.
 248 *hugg*: huggede.
 160 249 *skarp*: hårdt. – *bide*: holde stand.
 250 *ingen Flukt*: På et tidspunkt under stormen flygtede de da. tropper dog.
 251 *Kat-handede*: med hænder som kattekløer. – *Fønsel*: forskansning.

- 252 *holde Top*: følge lydigt.
255 *førre*: før. – *paa Tru*: truende.
256 *simpel*: mødløs. – *blu*: frygtsom.
257 *før*: foran.
258 *llå ... afære*: ild, mord og brand kunne man ikke fjerne sammen med den gråd, man værrede af kinden.
259 *fik*: gav.
260 *Frelsis Tilsagn*: tilsagn om frelse.
261 *taget*: have taget.
265 *i fulde Bluf*: (som stod) i lys lue.
266 *overkæmped*: have overvundet.
269 *nesto Morgen*: dvs. 14/12, men indtoget fandt først sted 16/12; Kingo følger her *Extraordinaire Relations* fra 21/12 1675. – *inden Volds*: inden for volden.
272 *dig ... paa*: satte på dig.
273 *ofred ... op*: ofrede du til ham, nl. ved den gudstjeneste, der blev afholdt i en af byens kirker.
274 *mæde*: betræde.
275 *kiendte det*: erkendte at.
277 *Hyldings-Eed*: Byens øvrighed og borgere aflagde ed til kongen efter gudstjenesten.
278 *oppaa (...) maaget*: arbejdet på.
279 *komstu*: kom du, kongen kom til København 23/12.
280 *foor*: drog.
283 *som ... med*: som fulgte med kongen; kuytter til *Himmel*.
161 287 *formeeris*: forøges.
288 *fovden*: uden.
289 *Mærke*: hensigt.
290 *giøre*: skal gøre.
291 *Hans Riger*: så at hans riger. – *Blonster*: blorist.
292 *en Ære-Spejl*: som et ærefuldt forbillede.

Indskrift på lysekroner i Slangerup kirke

Trykt efter SS I, s. 264, der gengiver teksten på lysekronen; den er præget med Kingos adelsvåben og må derfor være yngre end 15/6 1679.

- 162 1 *LYSE KRONE*: jf. Matt. 5,14–16.
3 *OC (...) EY*: heller ikke. – *LYVS*: lys.
4 *BAR FAKEL*: nl. som tegn på glæde og som æresbevisning; om præstegemingen. – *DIN BRVD*: kirken, jf. Johs. Åb. 19,7.